

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke:

Oppland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad:

Biri

Emne:

Transport av høy

Bygdelag:

Overbygda

Oppskr. av:

Sigs Taraldsrud

Gard:

Taraldsrud og Berrud

(adresse):

Biri

G.nr. 51.

Br.nr.

G.nr. 48.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Oppskrifta er etter flere gamle folks utsagn.

1.

SVAR

Å høste høy i andre utmarkslåtter enn setervaller er gått av bruk for lang tid sia. For 50 år tilbake- eller så langt fram som til 100 års skiftet var det enkelte småbruk og husmanns- plasser som høstet litt gras. Arbeids- tøjpen var enda lidlig og motik av.

På de litt større gårde var det slått- med utmarkslåtten mange år for. Slåtten grodde igjen med skog. Haffella ble for arbeid som å kortbar å holde ertann. Skogen fekk mer og mer verdi som tømmer å haffella var «ei sver neasyle».

For en mann som ikke var sier av best, var det helst å bruke skitjelken å frakte hjem høy et sitt på om vinteren, var det slik at vieren ikke bar for mye i mat. Husmann hadde som regel rett på best hos husbonden, til sin ved- og høykjø- ring. Å gjøre «lystearbeid» med en småbruker som hadde best, var

2
også meget brukt, for å få høye
sitt hjem fra ublåtten.

2.

For å få høye hort til tørkeplas-
sen (Ljursletta) eller inn i Låven
(Ljura) var beraklar og børsvalk
meget brukt. Beraklara var
gjort av 2 fine, jvne staur omk.
5 alen lang. Lagt jvnsides med
1 alens mellomrum og påspikket
3-4 laubrer. Slik at det ble igjen
plass i hver ende av staurne så
2 mann kunde vera bára mellom
seg. På en slik vår kunde 2 mann
vera $\frac{1}{2}$ lass bört høij.

Børsvalken var laga av en
posselig lang björkeres, vridt
i kappen, så den ble som en
vinn, med en lötke på som
fjuttkenen ble brukt gjennem, når
høijbora var ferdig. Når en part
på å kjemne høije godt med
riken ellersom en legger det i
børsvalken, kan en få så stor
høijbör, som en mann kan bære
på rimelig måte. Den som
skulde hjelpe bæreren til å reise
sy med høijboren stod bakkenfor
of løftet under boren, så mannen
kom på beina.

Alle børsvalk var med i
høijonna, såfremt det var noen
råd. Men var den minste
alt for liten, så måtte nok

3
mor også være hjemme. Men
for de litt større barn var høy-
onna i utmarksletten og på se-
kera, noe av det liker de viste
å få være med på.

3.

Det var på vinterføre alt
høy ble kjørt hjem, fra utmark-
slåtter, betervoller og utläver
på england, hvor der var hø-
set inne høy om sommeren.

4.

Høyvogna, slik den nu brukes
overalt her i distriktet, er den van-
lige - kan gjerne si - standardtype
for oplandsbygdene. En stor, solid
og sterk vogn for de større gårde
med forholdsvis mye flat mark
og store, tunge dålahester. En min-
dre og lettere type for småbruk og
de mere høytliggende gårde, som
for det meste har lettere hester.

Hjulslede er det almindelige
navn, som er brukt på høyvogna.

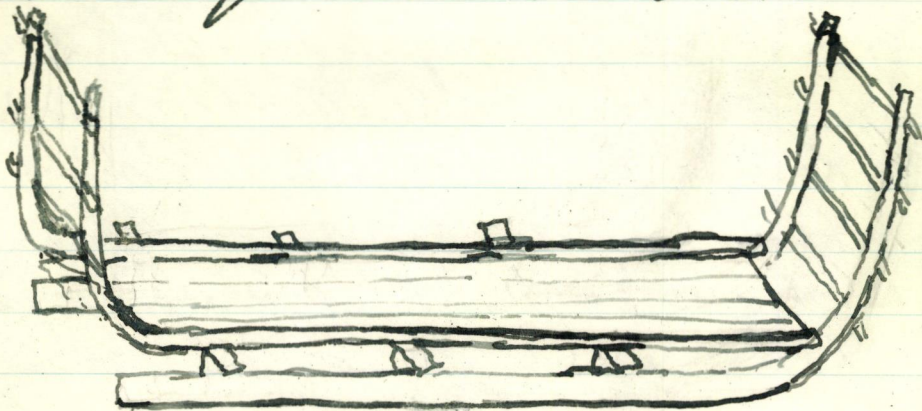
Mer enn 100 år er ikke
hjulsleden her i Østerbygd. Den ble
ikke brukt til lastkjøring ute på
åkeren i 1800 årene, er det fortalt.

De første hjulsleder var ikke
firehjuls. De hadde snier til
forstilling. Hjulfelgene var små,
bare $1\frac{1}{2}$ tons, og følgen var at
store lass på hjul skar mer
og grov opp store furer, især

når jorden var oppbløtt av regn
og vete. Dette gjorde at høyl-
slæden lenge var dårlig likt, især
ute på åkeren. Større felybredden
almindelig 3".

Den elste og mest brukte
høyslæde, både for sommer- og
vinterbruk, var meislede med
kammer og grunder. Den er ennå
i bruk til vintertjøring.

Meier og raffer var gjort
av helvattene krak-ermer, slik
at meierne var forlenget til
framkammer og rafferne til bak-
kammer. For å finne slike
lengene ermer, brukte en gram,
helst av vindfelte treer, så
de store rafferne dannet den
passende krak rom skulde til.

Skisse av høyslæde uten grunder.

Stonga som ein brukte å jøre
(gyrda) lasset med kaldes beinstong.
7 framkammer var festet et løy
eller ei vinkork en kalle bein-
stong-ermer inn i. På andre ermer
hadde beinstonga en krak festet

5
i et bæg eller viå. Denne
Kroken ble så hekket over i
et av barnens kværner,
etter at lasset var godt sam-
menbråkket.

5.

Fellesrikt er like eller inntil
kjendt herover. Det eneste er
at flere småbrukere undertiden
slår seg sammen og kjøper
eller leier slått på en eller
flere større setervaller.

En deler da høge mellom
seg eller andel i lass, når høge
ble kjørt hjem om vinteren.

6.

Brøyting ble som oftest
gjort i fellesskap, når det
er flere som måtte fram
eller samme vegalei.

Dette var og er fast regel.
Unntak er det jo. Overalt fins
det slike folk, som aldrig har
tid eller anledning eller ~~an-~~
~~ledning~~ til å bli med ved
brøyting eller annet domings-
arbeide. Men når veien er
appbrøyt og isfrem, er de
påkasselige med å kjøre, for
snøvær og drevsnø igjen gjør
nei og føre tungt og upraktom-
melig.